

Edward Rymar
Pyrzyce

Stargardia
Tom VII, 2013

Metryka nazw wybranych miejscowości powiatu stargardzkiego

Pretekstem do podjęcia tematu jest praca Bożeny Stramek o nazwach miejscowych powiatu stargardzkiego (najpierw tych uznanych za słowiańskie, w drugiej części o nazwach niemieckich), drukowana na łamach „Stargardii”¹, bowiem w zbyt wielu miejscach wymaga ona uzupełnienia czy sprostowania w zakresie metryki miejscowości i dokumentacji źródłowej. W odniesieniu do miejscowości najstarszych praca powieliła dokumentację wykorzystaną we wcześniejszych opracowaniach językoznawczych dla Pomorza Zachodniego², a z drugiej strony przy braku łatwo dostępnych innych, staje się źródłem informacji dla późniejszych prac tego typu³. Dlatego korygowanie ciągle powtarzanych błędów jest konieczne by powstrzymać ten proces.

Miałem okazję zaprezentować wiele nazw miejscowych obecnego powiatu stargardzkiego przy innej okazji, najpierw tych w ramach dawnego powiatu pyrzyckiego (obecnie w gminie Stargard i Dolice)⁴, potem też powiatu drawskiego w okolicach miasta Ińska i Chociwła⁵, wreszcie i obecnego powiatu stargardzkiego gdzie jednak nie danym mi było zamieścić pełnej dokumentacji źródłowej⁶. Dlatego w poniższym przeglądzie całkowicie pominięte zostaną nazwy miejscowe w gminie Dolice (Boguszyce, Brańcin, Brzezina, Dobropole, Dobrzysław, Dolice, Jaraczewo, Kolin, Komorowo, Krępcewo, Lipka, Mogilica, Morzyca, Moskorzyn, Płoszkowo, Pomietów, Przewłoki, Rzeplino, Sądów, Sądówko, Skrzany, Smardyń, Strzebielewo, Strzelno, Szczepanka, Szemiellino, Trzebień, Warszyn, Wyręby, Ziemomyśl, Żalęcino) i te z gminy Stargard (Burzykowo, Golczewo, Kluczewo, Koszewko, Koszewo, Kurcewo, Młodolice, Radziszewo, Skalin, Słotnica, Stoisław, Strzelno, Strzyżno,

¹ B. Stramek, *Nazwy miejscowe obecnego powiatu stargardzkiego. Część I: Nazwy słowiańskie*, „Stargardia”, t. 1, 2001, s. 15–38; Eadem, *Nazwy miejscowe obecnego powiatu stargardzkiego. Część II: Nazwy niemieckie i powojenne polskie*, „Stargardia”, t. 2, 2002, s. 15–65.

² E. Rzetelska-Feleszko, J. Duma, *Dawne słowiańskie nazwy miejscowe Pomorza Szczecińskiego*, Warszawa 1991.

³ Jak chociażby *Nazwy miejscowe Polski. Historia–Pochodzenie–Zmiany*, red. K. Rymut, t. 1–7, Kraków, 1996–2007.

⁴ E. Rymar, *Przywrócenie i nadanie nazw miejscowościom powiatu pyrzyckiego w latach 1945–1947*, „Zeszyty Pyrzyckie”, nr 1, 1968, s. 131–198; Idem, *Materiały do słownika geograficzno–historycznego Pomorza Zachodniego w średniowieczu. Południowa połać obecnego powiatu stargardzkiego (gm. Stargard, Dolice)*, „Stargardia”, t. 4, 2004, s. 349–376; Idem, *Materiały do słownika geograficzno–historycznego Pomorza Zachodniego w średniowieczu. Południowa połać obecnego powiatu stargardzkiego (gm. Stargard, Dolice)*, Część II, „Stargardia”, t. 5, 2009, s. 405–431, wreszcie i w: *Katalog zabytków powiatu stargardzkiego*, red. M. Majewski, t. 1–2, Stargard 2010.

⁵ E. Rymar *Nazwy miejscowe powiatu drawskiego i nowomarchijskiej części dawnego powiatu stargardzkiego (wg stanu z 1945 r.)*, Część I: A–K, „Przegląd Zachodniopomorski”, r. 47, z. 1, 2003, s. 185–229; Idem, *Nazwy miejscowe powiatu drawskiego i nowomarchijskiej części dawnego powiatu stargardzkiego (wg stanu z 1945 r.)*, Część II: K–Ż, „Przegląd Zachodniopomorski”, r. 47, z. 2, 2003, s. 123–170.

⁶ *Katalog zabytków ...*, op.cit.

Wierzchłąd, Witkowo), które przed 1945 r. należały do powiatu pyrzyckiego.

Obydwie części pracy B. Stramek połączono w jednolity ciąg alfabetyczny przy czym te uznane za niemieckie wyróżniono po hasło liczbą 2 w nawiasie. Najpierw po hasło zostaną przytoczone najstarsze zapisy źródłowe by następnie – po myślniku przejść do uzupełnień, sprostowań, polemiki. W kilku przypadkach poddawane opinii zapisy uzupełniono o podobne w monumentalnym leksykonie współczesnym *Nazwy miejscowe Polski* (tomy 1–7).

Zastosowane skróty bibliograficzne wydawnictw częściej wykorzystywanych zostają poniżej objaśnione:

- BgP – H. Berghaus, *Landbuch des Herzogthums Pommern und des Fürstenthums Rügen*, II Th., Bd. IV, Anklam 1868.
- Br – K.F. Brättring, *Statistisch-topographische Beschreibung der gesamten Mark Brandenburg*, Bd. III, Berlin 1804.
- Boehmer – F. Boehmer, *Mitteilungen aus dem Archive der Stadt Stargard*, „Monatsblätter”, t. 17, 1903, s. 19-22, 36-39, 49-51, 66-67.
- CPD – *Codex Pomeraniae Diplomaticus oder Sammlung der die Geschichte Pommerns und Rügens betreffenden Urkunden...*, (wyd.) K.F.W. Hasselbach, J.G.L. Kosegarten, F. Von Medem, Bd. 1, Greifswald 1834-1862.
- HT – P. Hoffmann, *Topographie der Neumark*, Züllichau 1802, 1815.
- Hg – H. Hoogeweg, *Die Stifter und Kloster der Provinz Pommern*, Stettin 1924.
- HP – H. Heyden, *Protokolle der pommerschen Kirchenvisitationen 1535–1555*, Bd. I–III, Köln–Graz 1961–1964.
- KD – R. Klempin, *Diplomatische Beiträge zur Geschichte Pommerns aus der Zeit Bogislafs X*, Berlin 1859.
- KZS – *Katalog zabytków powiatu stargardzkiego*, red. M. Majewski, t. 1–2, Stargard 2010.
- L – *Die grosse Lubinsche Karte von Pommern aus dem Jahre 1618*, neu herausgegeben von Eckhard Jäger und Roderich Schmidt mit beschreibendem. Text von Alfred Haas (1926) und einer Einführung von Manfred Vollack. Verlag Norddeutsches Kulturwerk, Lühdenburg 1980. Druck: Institut für Angewandte Geodäsie, Außenstelle Berlin.
- LorH – F. Lorentz, *Slawische Namen Hinterpommerns*, bearb. F. Hinze, Berlin 1964.
- LSF – H. Lemcke, *Das älteste Schöffenbuch von Freienwalde i. Pommern*, „Baltische Studien”, Bd. 32, 1882, s. 1–72.
- M – *Messischblätter d. Kg. Preussischen Landesaufnahme* [mapa sztabowa w skali 1:25 000, wydana w latach 1832–1839].
- NL – *Das Neumärkische Landbuch Markgraf Ludwigs des Aelteren vom Jahre 1337*, hrsg. v. L. Gollmert, Frankfurt a. O. 1862.
- NMP – *Nazwy miejscowe Polski, Historia–Pochodzenie–Zmiany*, red. K. Rymut, t. 1–VII, Kraków 2001–2007.
- OZO – H.-G. Ost, *Die zweite deutsche Ostsiedlung im Drage u. Küddow-Gebiet*, Leipzig 1939.
- P – *Pommersches Urkundenbuch*, Bd. I–XI, Stettin–Köln 1868–1991.

- Pis – Mapa Elektoratu Brandenburskiego, Meklemburgii i Księstwa Pomorskiego, 1633, wyd. N.J. Piscator.
- R. – *Repertorium der im Kgl. Staatsarchive zu Königsberg i. Pr. befindlichen Urkunden zur Geschichte der Neumark*, bearb. v. E. Joachim, hrsg. v. P. v. Niessen, „Schriften des Vereins für Geschichte der Neumark”, H. 3, 1895.
- RBK – *Regesten zu den Urkunden des Bistums Kammin*, hrsg. v. H. Hoogeweg, Bd. I–III, Arch. Państw. Szczecin – Zbiór starych inwentarzy nr 6.
- RCDB – *Codex diplomaticus Brandenburgensis*, hrsg. v. A. F. Riedel, Berlin 1838–1869, 1 Hauptteil (A), Bd. I–XXV, 2 Hauptteil (B) Bd. I–VI, 3 Hauptteil (C), Bd. I–III, Supplementband (SB).
- RG – *Repertorium Germanicum. Regesten aus den päpstlichen Archiven zur Geschichte des Deutschen Reichs und seiner Territorien im XIV. und XV. Jahrhundert, t. IV, Martins V. 1417- 1431*; 1 Teilband (A-H), Berlin 1941-1943, 2 Teilband (I-K), Berlin 1957, 3 Teilband (L-Z), Berlin 1958.
- RzF/D – E. Rzetelska-Feleszko, J. Duma, *Dawne słowiańskie nazwy miejscowe Pomorza Szczecińskiego*, Warszawa 1991.
- SB – G. Schmidt, *Die Familie von dem Borne mit den namensverwandten Geschlechtern*, Bd. I– II, Merseburg 1887–1889.
- Sch. – *Schmettausche Karten (um 1780) von Pommern*, bearb. v. F. Engel, 1: 50 000.
- Tr EO – R. Trautmann, *Die Elb – und Ostseeslavischen Ortsnamen*, Teil I-II, Berlin 1948.
- UBB – *Geschichtsquellen des burg – und schloßgessenen Geschlechts von Borcke*, hrsg. v. G. Sello, Bd. I–IV, Berlin 1896–1912.
- UBW – *Urkundenbuch zur Geschichte des schloßgessenen Geschlechts der Grafen und Herren von Wedel*, hrsg. v. H. F. v. Wedel, Bd. I–IV, Leipzig 1885–1891.

Po skrócie następuje ew. tom i strona, lub – w przypadku niektórych wydawnictw źródłowych – numer dokumentu lub regestu.

Barzkowice gm. Stargard: *Barskenitz* 1421 (RCDB A XVIII, 179), ale „w nazwie nastąpiło pomieszanie v z n”; (NMP I 97): *de Barzekevisse* 1325 (P VI s. 257) – *Barskeuitz* 1336 (P X, nr 5427), *Barskervyetze* 1411 (UBB I nr 269), *Barsekeuicz*, *Barsekenitz* 1411–1414 (RCDB A XVIII, 179; R. nr 282). Zapis z 1325 r. nie sposób odnosić do wsi jako rzecz pewną. Rozpatrywano wtedy w kurii rzymskiej skargę na rycerza Mikołaja Barzekevisse z diecezji kamińskiej (P VI, nr 3825).

Biała Ińska wieś, gm. Dobrzany: *Ball* 1564 – *Ballen* już 1420, znany też sołtys z 1509 r. (LSF 27).

Białuń (2) gm. Stara Dąbrowa: *Müggenhall* 1780 – Hans von Lentze z Muggenhale lennik Wedłów z Krzywicy, ofiarodawca dla kościołów ze Stargardu, 1409 (HP I, 228); Wedlowie krzywicy w 1433 r. składali kapitulę kamińskiej hołd m.in. z *Müggenhall* (RBK nr 537), lennik Wedłów Hans von Lentze z *Muggenhale* 1507,

1523, 1539, *Mugenhale* 1489 (HP I, 186, 192, 246, 261, 267 i n.; KZS I 50).

Bielkowo gm. Kobylanka: *Niznaw* 1180 (P I 109), *Neznaue* 1187 (P I 143), *Nyznaw* 1220 (P I 254), *Belcow* 1226 (P I 294), 1276 (P II 318), *Nisnaw* 1236 (P I 398), *Nisna* 1255 (P II 22), *Nizenaw* 1295 (P III 230), *Belkow* 1618 – Wieś cystersów z Kołbacza zwała się wpieryw (poczynając od 1173/80) „Niznaw/Nieznań”, ale już w 1274 r. dodano, że ona już wtedy *Belcow dicitur* 1274 (falsyfikat z datą 1226 powstały w XIV w. nie może być tu brany pod uwagę); *Bellecowe*, *Belcove* 1295, 1304, 1312, *Bellecowe* 1331, *Belkow* 1313, 1323, 1348, 1944. Nie była jednak z nią identyczna, bo wieś *Belcove* nadał cystersom w 1304 r. książę szczeciński Otto I wraz z prawem do stosownej części jeziora Miedwie z przeznaczeniem na kaplicę cmentarną klasztoru; w 1312 r. rycerz Ribe za zgodą księcia przekazał pobieraną tu bedę (podatek od działek rolnych) posiadaną w lenno. Bielkowo to zatem raczej nowa wieś do której przeniosła się ludność z „Nieznanian”. W 1348 r. liczy aż 85 łanów (widocznie skutkiem wchłonięcia „Nieznanian”, bo wieś na prawie niem. zamykano w areale 64 łanów). Zabrakło jej już w potwierdzeniu dóbr po 1295 r. Ludność widocznie przeniosła się do Bielkowa (zob. też KZS I 57). To pierwotna nazwa wsi Bielkowo i nie należy jej mylić z dzisiejszą, pocysterską wsią o tej nazwie (dawniej do 1945 *Heidchen*) powiązaną w czasach wojny 30-letniej gospodarczo z folwarkiem w Starym Czarnowie, dziś w gm. Stare Czarnowo.

Błotno (2) gm. Dobrzany: *Jacobsdorff* 1618 – *Jakobsdorf* 1382 (LSF 23); Güntersbergowie z Wapnicy posiadali *Jacobsdorp*, mając tu lenników z rodu Petersdorf 1478, 1499, 1505, 1508, 1509, 1513 (HP I, 172, 177, 182, 226, 260), *Jacobstorff* 1564 (RCDB A XXIV, 300), z nazwą może od Jakuba von Güntersberga, najpierw patrycjusza Szczecina, potem lennika książęcego w ziemi stargardzkiej i do 1296 r. posiadacza ziemi wapnickiej (zob. KZS I 51).

Bobrowniki (2) gm. Chociwel: *Beveringen* 1618 (L) – *Beveringen* 1433, 1503 lenno Wedłów krzywnickich (RBK nr 537; HP I, 197; KZS I 69).

Bród (2) gm. Chociwel: *Brunsfort* 1618 (L) – *Braunsforth* 1489, czyli „most Brunona” co pozwala kojarzyć wieś z mostem *ponte Brunoni* na granicy ziem maszewskiej i stargardzkiej w 1269 r. (P II, nr 889; KZS I 79).

Brudzewice gm. Suchań: *Bruheuiz* 1248 (P I 559), *Bruzeuitz* 1286 (P II 605), Tilo *Briesewitzken* 1303 (P IV 39) – Przekazy te wyrwane z kontekstu są bez wartości. Pierwszy zupełnie bez sensu bo w tomie I *Pommersches Urkundenbuch* na s. 559 jest indeks osób i to na literę początkową „O”. Zapis z 1286 r. ma pochodzić z wystawionego w Strzelcach przez margrabiów brandenburskich dokumentu fundacyjnego nowego opactwa cysterskiego w Bierzwniku (P II, nr 1394). Ale tam brak nazwy *Bruzeuitz*! Trzeci również nie ma cokolwiek wspólnego z aktem sprzedaży dla miasta Koszalina wsi Gorzebądz przez rodzinę rycerską Rahmel (P IV, nr 2819). Pragnąc jednak i tę zagadkę zgłębić i rozwiązać docieramy do nr 2093 nie na 39, ale na stronie 83 w IV tomie *Pommersches Urkundenbuch*. Tam Mikołaj i Tilo *Briesewitzken* 20 maja 1303 r. otrzymują od Wedłów w lenno pustkowie leśne nad rzeką Brzeźnica (*Briesenicza* zapewne dopływu Plitnicy) k. Wałcza. I tego z Brudzewicami nie sposób łączyć. Nazwę w XIII w. przeniosła do ziemi stargardzkiej przybyła z Meklemburgii rodzina rycerska. Pierwszym na Pomorzu był Luter *de Bruseuitz* w 1237 r. świadek nadania księcia Wacisława III dla klasztoru w Reinfeld (P I, s. 259), następnym to Jan *de Brüsewitz* znany poczynając od 1255 r. (w Pyrzycach przy

nadaniu przez Barnima I wsi Brzezin dla pyrzyckich augustianek na liście świadków, jako jego *servus* po rycerzach bo był giermkim P I, nr 612), z licznych dokumentów. Wyraźnie z Brudzewicami związani już następni przedstawiciele tego rodu: Henryk *de Brusewiz* 1295, Herman *Brusewitze* 1330 (liczne argumenty prezentując przedstawicieli tej rodziny zestawiono w KZS I 85–6). Wieś w sposób bezpośredni (*Brusewitze* 1454, *Brüsewitz* 1487, *Brufsekevitcze* 1493) wymieniona wśród dóbr rodu Güntersbergów, cysterek z Marianowa, w potwierdzeniu posiadłości zakonu joannitów suchańskich (KZS I 85), a nie dopiero w 1618 r. na mapie Lubinusa (a tak KZS I 85!).

Bytowo, gm. Dobrzany: *Butow* 1618 (L) – Ród Güntersbergów powracający z wygnania do ziemi wapnickiej otrzymał w 1336 r. prawo zbudowania zamku w *Buchowe* (*Buthow?*) (RCDB A XVIII, 107); *Butowe* 1338 (RCDB A XXIV, 27), *Butow* 1411/14 (R. nr 359), *Buttowe* 1489 (UBB IV/3, nr 5), *Butow* 1503 (UBB IV, nr 14), *Büto* 1564 (RCDB A XXIV, 300), *Butow* 1944 (KZS I 98).

Ciemnik, gm. Ińsko: *Temenick* 1337 (LorH 122), i dopiero w 1618 – *Temmenick* 1337 (NL 29), *Temnyg* 1409 (R. nr 229), *Temnick* 1411/14 (R. nr 359), *Temnick* 1493 (KD 93, nr 777), *Demmenick*, *Demnyck* 1564 (RCDB A XXIV, 300; KZS I 144).

Chlebowo (2) gm. Stara Dąbrowa: *Zassenborgh* 1266, *Sassenborch* 1618 – też osada targowa załątek miasta (*oppidum*) *Sassenborch* 1267 (P II, nr 798, 850, KZS I 108).

Chlebówko (2) gm. Stara Dąbrowa: *Sassenhagen* 1618 – *Sassenhagen* z lennikami Wedłów z rodziny Schnelle 1409, 1473, 1489 (HP I, 269, 270, 278, 246; KZS I 115).

Chociwel (2): *Vriyenwald* 1321 (P VI 82), *Vrienwolde* 1321 (P VI 84), *Vredenwold* 1326 (P VII 70), *Fredenwolde* 1334 (P VIII 369) – *Noua Vrienvolt* przed 1329, *Nove Wrienwaldis* 1338, *Vrienwolt* 1342, *Vriewolde* 1344. Zapisy z 1321 i 1334 dotyczą miasta Freienwalde na zachód od Odry (obszerne uzasadnienie KZS I 129 i n.). Ten zapis z 1326 r. też bez związku z Chociwlem, bo tam rycerz Nensen Vredenwold wśród czterech posłanych do stanów księstwa wologoskiego przez książąt szczecińskich Ottona I i Barnima III jako opiekunowie nieletnich synów zmarłego dopiero co Warcisława IV.

Cisewo (2) gm. Kobyłanka: *Zimmermannshorst* 1817 – majątek założony 1785/93 (NMP II 151, tam wcześniejsza literatura).

Ciszewo (2), nieistniejąca gm. Dobrzany: *Karlsruhe* 1944/1951 – *Karsburg* 1780 (Sch.).

Czarnkowo wieś, gm. Marianowo: *Sarnckow* 1618 – *Zarnekow* 1568, 1577.

Czertyń, wieś, gm. Ińsko: *Czertyn* 1354 (RCDB A XVIII, 133), *Zarten* 1780 – *Zerten*, *Zertin* 1337 (NL 24, 29), *Czerten* 1399 (LSF 25), 1411/14 (R. nr 359), *Zerten* 1564 (RCDB A XXIV, 300), *Zeerten* 1572, *Zerten* 1588 (OZO 115; KZS I 157 n.).

Dalewo, wieś, gm. Marianowo: *Dalow* 1339 (RCDB A XVIII, 114), 1618 (L) – przed 1618 *Dalow* także: 1357, 1374, 1376, 1382, 1411, 1494 (UBW IV, nr 7; Hg II, 114; RCDB A XVIII, 154; KZS I 162).

Długie (2) wieś 7 km na wsch. od Chociwla: *Langenhagen* 1618 – *Langenhagen* 1572, 1580 (OZO 121). Nawiązuje się do jez. Dolsnize 1269 (P II, nr 889; KZS I 167).

⁷ O. Grotefend, *Beiträge zur inneren Geschichte des Amtes Marienfluss im 17. Jahrhundert*, „Monatsblätter”, Jh. 30, 1916, s. 61n.

Dłusko, (2) wieś gm. Węgorzyno: *Blanckenhagen* 1618 – *Blankenhagen* 1420 (LSF 26, nr 47), 1564 (RCDB A XXIV, 304), 1572 (OZO 117). Nazwa obecna nawiązuje do jeziora "Dołgie"/Dolghen z 1269 r. wymienionego przy opisie granic ziemi stargardzkiej między jez. i zamkiem *Pezik* oraz jez. małym i dużym *Ginz* (P II, nr 889).

Dobrzany (2): *Jacobshagen* 1618 – *Jacobeshaghen* 1336 (P X, nr 5427); o możliwości pochodzenia nazwy od Jakuba de Güntersberg (KZS I 185, 190).

Dolice (2) gm. Dobrzany: *Constantinopel* 1780 – *Constantinopel* 1756 (KZS I 214).

Dzwonowo (2) gm. Marianowo: *Schonebeck* 1313 (P V 90), *Schonenbech* 1333 (P VIII 252) – Zgoda na zapis z 1333 roku (P VIII, nr 5100; KZS I 219), ale też: *Schonenbeke* 1491, 1503 (KD nr 251; HP I, 197). Natomiast zapis z 1313 r. to bezrefleksyjnie wyrwane z kontekstu miejsce czynności prawnej margrabiego brandenburskiego Waldemara, w sprawie układu z królem Danii Erykiem, dokonane we wsi Schonebeck na południe od miasta Friedland w księstwie Mecklenburg-Strelitz (P V, nr 2778).

Gniazdówko (2), nieistniejąca miejscowość, gm. Ińsko: *Finkenwalde* 1944/1951–przysiółek Ściennego z XVIII w. (Br. 233).

Gogolewo wieś gm. Marianowo: *Gogolow* 1313 (P V 118), *Gogholor* 1313 (P V 120), *Pegelow* 1339 (RCDB A XVIII, 114) – *Gogolow* w uposażeniu joannitów stargardzkich, wedle nadania Bogusława I, a więc istniała w 1181–1182, potwierdzana 1229 (P I, nr 257)!. Już jako *Pegelow* (1339), w części nadana przez księcia Warcisława VII cysterkom z Marianowa w 1389 (1390?), do czego Hasso v. Wedel z Krępcewa przy okazji wstąpienia córki (zapewne więc Małgorzaty) do tego klasztoru dorzucił w 1393 r. patronat nad parafią i w 1394 r. swą część wsi⁸. Podobnie *Pegelov* 1404, 1427 (UBW IV nr 71, 72, 74, 75; Hg II, 116). Nie jest to jednak wieś *Gogolow* z 1313 r. potwierdzana przez Warcisława IV cystersom z Kołbacza (zresztą już w 1282 r.), bo to wieś zaginiona k. Zalewu Szczecińskiego (KZS I 229).

Golina gm. Stargard: *Gollin* 1487 (RCDB B V, 431) – *Golliniken* 1474, 1493 (Hg II, 886; UBB IV nr 3; KZS I 236). Skojarzenie z Goliną rycerza Reyneko de Godyn 1300 (RzF/D 74), świadka dokumentu „dotyczącego Kołbacza”, całkowicie nieuprawnione, bo to rycerz margrabiego brandenburskiego Albrechta III fundującego filię kołbacką w Mironicach k. Gorzowa, a rycerz ten najwyraźniej z Golina k. Myśliborza.

Górnik (2), część wsi Ciemnik, gm. Ińsko, bez datowania i bez nazwy niem. – to *Obermühle*, młyn wsi Ciemnik istniejący w XVIII w. (UBB I/2, 252).

Grabowo (2) gm. Stargard: *Bockholdt* 1618 (L) – *Bockholte* „koło Stargardu” (by Stargarde) lenno Jakuba Kartkowa 1485; *Bockholt* na początku XVI w. (UBB II, nr 333; HP I, 197).

Granica (2) gm. Ińsko: *Karlsthal* 1944/1951 – *Carlsberg* w XVIII w., 1815 (Br. 231; HT 28), czy to zatem *Karlsthal* założony w 1831 r. i nazwany w 1836 r. (BgP IV, 555), *Carlsthal* 1910 (KZS I 249).

Graniczka (2) nieistniejąca już kolonia k. Ginawy, gm. Węgorzyno: *Grans* 1928 – Założona w XVIII w. (Br. 234), *Granz* 1944.

⁸ Zob. E. Rymar, *Konwent cysterek z Marianowa (XIII–XVI w.)*, [w:] *Przeszłość i teraźniejszość Marianowa*, red. K. Kalita-Skwirzyńska, A. Walkiewicz, B. Wrzos, Szczecin 1999, s. 20.

Gronówko (2) gm. Ińsko. Brak miejscowości – *Grünow* 1478, *Gronouw* z kościołem filialnym parafii w Storkowie 1491 (KD, nr 260), *Gronow* 1511, *Gruno* 1564 (HP I, 216; RCDB A XXIV, 301).

Grzędzice (2) gm. Stargard: *Seuelde* 1248 (P I 558), *Schefeld* 1618 – *Seveld* 1339 (P X, nr 5741), *Seuelde* 1364, 1428, *Zeeulde* 1426 (HP I, 171; RG IV szp. 3026, 2819; KZS I 255–6).

Ińsko (2) miasto: *Nurenberg* 1312 (P V 75), *Nürenberg* 1335, *Nurenberg* 1350 (RCDB A XVIII, 105, 124) – Są dalsze liczne zapisy z XIV w. (zob. KZS I 261, 264).

Jęczydół wieś w gm. Kobylanka: *Yenzidulh* 1220, *Brenkenhofswalde* 1817 – *Yencidulgh* zwany inaczej z niemiecką *Wormgrau*e, na pograniczu dóbr cysterskich i Świętobora Świętoborzycy, w falsyfikacie z datą 1220, powstałym w XIV w., to nie miejscowość, lecz lewy dopływ Iny k. Poczernina, skąd granica biegła na południowy-wschód do bagniska *Smogoliz* i do północnego krańca jez. Miedwie na wschód od Kobylanki. W falsyfikacie z datą 1226 *Yensidol*, potem też *Jenzidol*, w 1345 *Wormgrau*e, następnie *Schlangengraben*, *Wurm Grabem*. Dziś to rzeka Miedwinka. Między nim a nieco na północ płynącym dopływem Iny i lasem o nazwie Szuch (lub *Szoych* 1299, *Czac*, *Zac* 1309), dopiero w XVI w. książę Jan Fryderyk zbudował pałacyk myśliwski zwany początkowo „zum Sack” (od Czak), potem na jego cześć *Friedrichswalde* (dziś to Podlesie). Po 1945 nazwa odżyła w polskiej nazwie miejscowości *Brenkenhofswalde*, założonej w 1770 r. opodal zachodniego brzegu jez. Miedwie, 10,5 km na zachód od Stargardu, częściowo przy szosie Stargard–Szczecin (KZS I 277).

Kamienny Most, wieś, gm. Chociwel: *Camenemuzst* 1269 (P II 216), *Stenhovel* 1618 – *Stenhau*e 1432 (LSF 29, nr 55), *Stenhovel*, *Stenhauel* 1490 (KD 23, nr 161), *Stenhauel* 1510 (LSF 46), *Steinhevel* 1564 (RCDB A XXIV, 303), *Steinhouell* 1565 (LSF 55), *Steinhofell* 1572 (OZO 124), *Steinhöfel* 1944, oznacza „kamienne wzgórze” (Stein+houl=Hügel). Rzeczywiście do wsi po zniesieniu może nawiązywać ów „kamienno most” (*Camenemuzst*) z 1269 r. na granicy ziem stargardzkiej i maszewskiej, która następnie ciągnęła się do rzeki Dołznicy (Dołznize) i jez. Dołgie (P II, nr 889).

Kamionka (2) osada, gm. Chociwel: *Glashagen* 1817 – już w 1718 r. jako przysiółek Lublina⁹.

Kania (2) gm. Chociwel: *Kannenberg* 1618 – *Kannenberg* Wedłów krzywnickich 1350, 1433, 1472 (UBW III/1, nr 45; RBK nr 537; KZS I 289).

Kanice, osada, gm. Ińsko: *Kanitzerkamp* 1817 – *Canitzerkamp*, *Kaninchenkamp* z XVIII w. (Br. 231, 236).

Karkowo gm. Chociwel: *de Karkowe* 1313 (P V 86), *villa Carchowe* 1321 (P VI 3), *Kerkow* 1338 (RCDB A XVIII, 111), *Karkow* 1506 (LorH 44) – Pewien Stefan *de Karkowe* w 1313 r. wystąpił wśród giermków (armigerów) w Kamieniu przy zatwierdzeniu przez biskupa układu wynegocjowanego przez Ottona von Everstein z Nowogardu z miastem Koszalin (P V, nr 2773). Co to ma wspólnego z naszym Karkowem? Jeszcze gorzej jest z zapisem z 1321 r., bo we wsi Carchowe rycerz von Dechow otrzymał w lenno łany od księcia Rugii Wisława III i potem to wieś Kaschow tamże na Rugii (P VI, nr 3449). Na ziemię karkowską (*terra Kerkow*)

⁹ P. Schwarz, *Die Klassifikation von 1718/19, Kreis Dramburg*, „Die Neumark”, H. 3–5, 1926–1928, s. 112.

Wedlowie rozciągają prawo brandenburskie zastosowane w swym nowym mieście Chociwel 1338 (P X, nr 5601) i to pierwszy dotąd pewny przekaz o Karkowie, i to jako ośrodku ziemskim!

Kicko gm. Stara Dąbrowa: *Kitzcke* 1618 (L) – *Kitzke* 1539 (HP I, 253), ale wieś ta istniała od dawna (KZS I 308).

Kiczarowo gm. Stargard: Ludolf *Kyzcherowe* 1325 (P VI 294), *Kisterow* 1339 (RCDB A XVIII, 114), *Kitzerow* 1618 – Czy Ludolf *Kyzcherowe* mieszczanin Goleniowa z 1325 (P VI, nr 3878), mógł stąd pochodzić? *Kisterow* posiadłość Wedłów z Krępcewa w 1339 r. nadana przez nich rodowi Suckowów, a mieszkańcy zobowiązani przez nich do mlewa w młynie Gogolewa na Krąpieli (P X nr 5815). *Kissero* w początkach XVI w., *Kitzerow* 1490, 1497, *Kicker* 1513 (KZS I 314).

Kleszcze (2) osada, gm. Insko: *Heinrichshöhe* 1944/1951 – to wpieryw *Heinrichsfelde*, przys. Ściennego w XVIII w.¹⁰, 1815 (HT 70).

Klepino gm. Stargard: *Clapino* 1229 (P I 319; RCDB A VI, 13), *Klempin* 1364 (Tr EO I 91), 1487 (RCDB B V, 431) – także *Klempin* 1238, 1262 (P I nr 255; P II nr 724; zob. KZS I 320). Wieś istniała w latach 80. XII w. skoro wtedy nadal ją książę Bogusław I joannitom stargardzkim.

Kobylanka 10,5 km na zachód od Stargardu: *Kbabanh* 1218–1233 (P I 252), *Cobelanke* 1304 (P IV 126), *Cubelank* 1313 (P V 39), *Kubelanke* 1313 (P V 120), *Coblank* 1345 (RCDB A XVIII, 388) – Warcisław Bartłomiejowic Świętoborzyc sprzedając ok. 1219 (1220/1227?) cystersom z Kołbacza Glinną, „Brukowo” i Dębinę, zatrzymał sobie *K(o)ba(l)an(c)h* czy *Kobalanck?* (P I, nr 203). Dopiero książę Otto I w 1304 r. w uznaniu zasług opata Dytmara nadał cystersom wieś *Cobelanke*; *Kubelanke* 1313, *Coblank* 1345 (P IV nr 2146, 2174; P V nr 2846; P XI nr 6371).

Kozia Góra (2), nieistniejąca miejscowość, gm. Insko: *Ziegenberg* 1944/1951 – *Ziegenbergk* 1564 na granicy państwowej między polami Linówka i „Kóz”, stąd granica biegła do rzeki „Linoweckiej” (RCDB A XXIV, 302).

Kozy gm. Dobrzany: *Kossenhagen* 1564 (RCDB A XXIV, 302) – *Carsten* 1539 (HP I, 277).

Krąpiel (2) gm. Stargard: *Schöneberge* 1618 – *Schonenberch* 1333 (P VIII, nr 5100), 1496 i na początku XVI w. *Schonenberge*, *Schonemel* (KZS I 365).

Krzemień gm. Dobrzany: *Cremmin* 1296, 1377 i 1618 – też: *Cremmyn* 1399 (1400) (LSF 25), *Kremyn* 1409? (R. nr 229).

Krzywnica (2) gm. Stara Dąbrowa: *Uchtenhagen* 1618 – Rycerz *de Uchtenhagen* 1243 w otoczeniu księcia pomorskiego (P I, nr 417), i to zapewne on lub koloniści jak on przybyli z nad rzeki Uchte w Starej Marchii (dopływ Łaby), są prazródłem nazwy miejscowości w XIII w. *Uchtenhagen* miejsce wystawienia dokumentu przez Wedłów 1324 (P VI, nr 2750), nawet jak Karkowo ośrodek ziemi (*terra*) 1338 (P X, nr 5601), 1352 (zob. KZS I 396).

Kunowo gm. Kobylanka: *Conow bi der Maduge* (tj. „koło Miedwia”) 1295 (Tr EO 55), *Konowe* 1313 (P V 106), *Conowe* 1323, 1325 (P VI 155, 319) – *Biscopeskonowe* 1331 (P VIII, 1), *Bishoppeskunow* 1339, *Biscopeskonow* 1367 i liczne inne świadectwa średniowieczne (KZS I 401), tyle co „Biskupie Kunowo/Koniewo” w przeciwstawieniu do „Koniewa Barnimowego” (*Barnimskunow*), dziś Barnim

¹⁰ Idem, *Der neumärkische Grossgrundbesitz im Jahre 1809*, „Die Neumark”, H. 11, 1936, s. 68.

w gm. Warnice. Potem jednak (już w początkach XVII w.) Kunow an der StraÙe, czyli przy zamku i lesie Stra¿nym (*Strazna* 1248 - zob. KZS I 401).

Leszczyny, niestniej¹ca osada w gm. InÙsko: *Joachimsthal* 1944?1951 – przys. Storkowa ju¿ 1789, 1804 (Gilly– mapa, Br. 236).

Linówko (2), wieÙ, gm. InÙsko: *Klein Linichen* 1780 – *Lineke* 1478, 1480, pocz¹tek XVI w. (HP I, 174), *Linicke* 1564 (RCDB A XXIV, 301), *Glinicke* 1572 (OZO 121), *Linicken* 1608; *Klein Linichen* 1944 (KZS I 419 i n.).

Lisowo (2) gm. Chociwel: *Vossberg* 1618 – *Vosberge* wieÙ Wedlów z Krzywnicy 1554 (HP II, 340).

Lublino gm. Chociwel: *Nowelin* 1499 (LorH 81), *Nebelin* 1564 – w 1499 to na pewno Nowielin wieÙ na po³udnie od Pyrzyc (znana od 1240 r.). W 1248 r. granice posiad³oÙci nadanych przez ksi¹cia Barnima I nowemu klasztorowi ¿eñskiemu w Marianowie w ziemi stargardzkiej ci¹gn¹ly si¹ od jez. Starzyce (k. Chociwla) do jez. Lubekin (dziÙ Kamienne) i st¹d do Őciennego (P I, nr 476); wieÙ *Lubbeken* 1420 (LSF 26), *Nebbelin* 1509, *Nobelin* 1524 (HP I, 198, 231), *Nebelin* 1564 (RCDB A XXIV, 303), *Neblin* 1588 (OZO 122).

Lubowo gm. Stargard: *Lubow* 1618 (L) – *Lubchow* 1502, *Lubaw*, *Lubow* w pocz¹tkach XVI w., 1540 (HP I, 186, 2156, 235, 276).

Lutkowo (2) wieÙ gm. Dobrzany: *Rawinckel* 1618 – *Rewynckel* 1490 (KD 27, nr 198). WieÙ *Rehwinkel* w pow. Stargard nie otrzyma³a dot¹d urz¹dowej nazwy polskiej! (KZS I 451). B¹d¹ca w powszechnym u¿yciu polska nazwa wsi jest b³¹dnie stosowana. Po 1945 r. nazw¹ t¹ w trybie urz¹dowym otrzyma³a wieÙ Rehwinkel, ale w powiecie Mora¿!

Ł¹czyca gm. Stara D¹browa: *Lentze* 1486 (LorH 63) *Lentz* 1618 – *Lecnicea* (1181/82) 1229 w potwierdzeniu przez ksi¹cia Barnima I d³³b stargardzkich joannitów, wedle nadania jego dziada Bogus³awa I, co by³o mo¿liwe w latach 1181–1182 (P I, nr 257)¹¹, *magna Lens*, *Lentze* 1338, 1345, *Lentze* 1485 (P X, nr 5613; P XI, nr 6428; UBB II, nr 333; KZS I 463).

Ma³kocin gm. Stargard: *Mulkenthin* 1338 (LorH 76), *Molkentin* 1523 (LorH 76) – lenno rodu Weigerów 1338, tak¿e parafia *Mulkentyn* 1339, 1345, *Mulckentin* 1414, *Mulkenthin* 1418 (P X nr 5613; P XI, nr 6428; HP I, 259, 185).

Marianowo (2) wsi brak! – *Marienfliess* po 1248 r. gdy to nad potokiem maryjnym (*rivulum sancte Marie*) ksi¹¿¹ Barnim I ufundowa³ klasztor ¿eñski okreÙlaj¹c rozleg³oÙc jego posiad³oÙci (P I, nr 476; KZS I 489).

Mia³ka (2) osada, gm. InÙsko: *Werderfelde* 1780, 1944 – *Werderfelde* przysio³ek Őciennego 1572 (OZO 125).

Morzyczyn (2) gm. Koby³anka: *Meicrhoff* 1618 – *Moritzfelde*, kolonia za³o¿ona w 1752 r. mi¹dzy Miedwi³k¹ i jez. Miedwie, nazwana na czeÙc ksi¹cia Maurycego Anhalt–Dessau (BgP III, 95).

Motaniec (2) gm. Koby³anka: *Spaldingsfelde* 1817 – *Spaldingsfelde* kolonia z 1777 r. (BgP III, 95). Nazwa polska od ³¹ki Motans przy jez. Miedwie, potwierdzonej

¹¹ Rzf/D 120 uznali, ¿e „S. Kozierowski – a chodzi o jego *Atlas nazw S³owiañszczyzny zachodniej*, zes. 1: Pomorze Zachodnie, Poznañ 1934, 1945 – b³¹dnie zalicza tu tak¿e zapis *Lecnicea* 1229 (P I 319), kt³ra lokowana jest w okolicy S³upska”. Zarzut w³aÙnie jest b³¹dny, bo potwierdzenie Barnima I z 1229 obejmuje dobra joannitów stargardzkich tylko w ziemi stargardzkiej, a nie – jak za R. Klempinem z XIX w. d³ugo s¹dzono – tak¿e dobra s³awieñskich joannitów k. S³upska.

cystersom kołbackim w 1283 (P II, nr 1268).

Niedźwiedź (2) gm. Kobyłanka: *Bahrenbruch* 1817 – kolonia z 1754 nazwana jak wcześniejsze tam „niedźwiedzie uroczysko” (BgP III, 97).

Nierybno (2) osada, gm. Ińsko: *Ruhleben* 1944/1951 – *Alt Zamzow* (tyle co „stare Ziemsko”) w XVIII w. (Br. 241), *Ruhleben* 1834 (M nr 1155).

Nowa Dąbrowa gm. Stara Dąbrowa: *Neu Damerow* 1618 – *Nigen Damerow* wieś Wedłów z Krzywnicy 1433, 1501 (RBK nr 537; Boehmer 38), ale istniała wcześniej jako bliźniacza Starej Dąbrowy (zob.).

Odargowo gm. Dobrzany: *de Wodarge* 1266 r. (P II 141), *Wodarge* 1618 – Parafia *Wodarge* 1461 (HP I, 59; zob. KZS II 26, 30). Natomiast metryka z 1266 bez należytych podstaw, bo wtedy książę Barnim I nadal Kołobrzegowi dochód z młyna, pod miastem na Parsęcie, zbudowanego przez Lubberta de Wodarge (P II, nr 792). Ten Lubbert wystąpił też w 1265 (P II, nr 772), a jego związek z Odargowem wątpliwy!

Ognica (2) gm. Dobrzany: *Stoltenhage* 1618 – parafia *Stoltenhagen* 1491 (KD 56 nr 465).

Okole (2) osada, gm. Dobrzany: *Wokuhl Försterei* 1944/1945 nazwa ponowiona od jez. Wokuhl/Okole. Słusznie, ale należało napisać, że to osada przy jez. Wockul, które w 1564 r. znajdowało się na granicy polsko-brandenburskiej między Linówkiem i polami opuszczonej osady pomorskiej Okole/Wokule (RCDB XXIV, 301). Potem tylko leśniczówka; *grossen Wukull*, *Gross Wokul See* 1944, dziś Okole Wielkie.

Orzechy (2) nieistniejąca osada, gm. Ińsko: *Dingelsberg* 1944/1951 – już: w XVIII w., 1815 (Br. 233; HT 38) Obecna nazwa nawiązuje do jez. Orzechowo: *Wreche* 1248 na pograniczu dóbr mniszek z Marianowa między jez. Ińsko i Wierzchucice (P I, nr 476), *Wreichen* 1944, zwane zwykle Zamczysko od pobliskiego grodziska między nim a jez. Ińsko.

Orzeszki (2) nieistniejąca osada gm. Ińsko: *Hasselhof* 1944/1951 – *Hasselhof* to miejscowość w pow. szczecińskim, tu w istocie chodzi o *Alt Dingelsberg* już 1806 (HT 176), zapewne z XVIII w.

Ostrowie (2) nieistniejąca osada, gm. Ińsko: *Klausburg* 1944 – Najpierw *Zeinicke B*, przysiółek majątku Ścienne (*Zeinicke*) w XVIII w., *Clausburg* 1834 (Br. 232; M nr 1155).

Oświno gm. Chociwel: *Marienhagen* 1780 – W *Marienhagen* Bernd Pasenow lennik Wedłów 1512 (HP I, 202), *Margenhagen* 1618 (L). Wieś powstała w średniowieczu przy jez. Woświn 1284, dziś Oświn, stąd nazwa polska.

Parlino gm. Stara Dąbrowa: *Perlin* 1334 (P VIII 5189), 1618 – parafia *Perlyn* 1338, 1345, *Parnin* 1388 (P X, nr 5613; P XI 6428; UBB I, 300).

Pężino gm. Stargard: *Peizno* 1248 (P I 559), *Pezik* 1269 (P II 216), *Rotgerus de Pansin* 1285 (P II 553), *Panssyn* 1421 (CDB A XVIII, 179), *Panssin* 1421 (LorH 83) – Giermek *Roger de Pansin* 1285, 1289, 1292 (P II nr 889; P III, nr 1329, 1622), to przybysz z zachodu w trakcie kolonizacji ziemi stargardzkiej, świadek w przywilejach dla Stargardu, rzeczywiście musiał pozostawać w związku z Pężinem. Potem znani również inni liczni „Pężinowie” oraz obok nich Güntersbergowie na zamku w Pężynie (*Pansin*, *Pansyn*) od XIV–XV w. w licznych źródłach dotyczących regionu (zob. KZS I 55). Szukając owego *Peizno* z 1248 r. na stronie 559 *Pommersches Urkundenbuch*

(t. 1) znów stwierdzamy tam indeks i to na literę „O”, ale w wśród dokumentów z 1248 r. dotrzemy do dokumentu przejęcia przez Barnima I od biskupa ziemi stargardzkiej, której granica na północy biegnie od „mostu Brunona” na wschód do jeziora Peizno lub Peazno, a stąd do Krzywicy (Criuizne), dopływu Krąpieli (P I, nr 475). Podobnie *Pezik* z 1269 r. nie miało nic wspólnego z Pęzinem nad Kąpielą, bo to to samo jezioro w innej okolicy, na pograniczu ziemi stargardzkiej z maszewską między „mostem Brunona” (na północ od Klępina, na wschód od Poczernina), a jez. Kicko przy wsi Kicko (P II, nr 889).

Plątkowo (2) kolonia, gm. Chociwel: *Friedrichsthal* 1944/1951 – przys. Linówka w XVIII w. (Br. 234).

Podlesie (2) cz. wsi Sowno, gm. Stargard: *Friedrichswald* 1618 – Obok lasu Szuch (*Szoych* 1299, *Czac*, *Zac* 1309) w 1583 r. książę Jan Fryderyk zbudował pałacyk myśliwski początkowo zwany *zum Sack*, potem na jego cześć *Friedrichswalde* (KZS I 171, tam dalsza literatura).

Podlipce (2), wieś, gm. Węgorzyno: *Piepstock* 1780 – Dawniej w powiecie Stargard. Lenno rodu von dem Borne może od XIV w. Opustoszałe pola *Pipstock* 1485 (SB II, 513), 1525, 1554 (SB II, 514, 515, 79), *Pipstockh* 1536, *Piepstock* 1564 (RCDB A XXIV, 305), 1944.

Pogórze (2), nieistniejąca osada w gm. Insko: *Karlsberg* 1944/1951 – przys. Ściennego w XVIII w. (Br. 231).

Powalice (2), kolonia, gm. Insko: *Karlshof* 1944/1951 – *Carlshof* 1834 (M nr 1154).

Przytoń (2), osada, gm. Węgorzyno: *Klaushagen* 1944/1951 – *Claushagen* w XVIII w. (Br. 232), nazwa polska od jez. Pritten k. Węgorzyna.

Racisław (2), nieistniejąca osada, gm. Insko: *Arnsberg* 1944/1951 – przys. Storkowa spalony w 1803 (HT 6) istniejący znów już 1824 (BgP IV, 593).

Rekowo gm. Kobylanka: *Rekow* 1173 (P I 82), 1226 (P I 294), *Recow* 1180 (P I 109), 1343 (RCDB A XVIII, 388) – Wieś należała do pierwotnego uposażenia kołbackich cystersów z 1173 z nadania Warcisława Świętoborzycy. Nazwa: *Rekow* 1173, *Recow* 1180, 1235, 1236, 1240, 1274, 1295, 1313, *Rechowe* 1240, *Recowe* 1255, *Reckow* 1944. Po sekularyzacji klasztoru folwark wspólny z Nieznaniem (Heidchen).

Reptowo gm. Kobylanka: *Reptow* 1173 (P I 82), *Reptou* 1187 (P I 143), *Reptow* 1218 (P I 253), *Reptowe* 1180 (P I 180), 1200–1208 (P I 180), 1236 (P I 398), 1282 (P II 503), *Karolinenhorst* 1817 – Wieś „Reptowo” w dolinie Płoni k. Jezierzyc należała do pierwotnego uposażenia cystersów kołbackich z nadania Warcisława Świętoborzycy z 1173 r. Nazwa: *Reptow* 1235, 1240, 1242, *Reptowe* 1180, 1236, opuszczona k. Jezierzyc i Rekowa. W falsyfikacie z 1255 wśród nowych wsi cystersów. Po 1282 r. nie wspomniana w potwierdzeniach dóbr kołbackich. Obecne Reptowo w obszarze dawnej Kobylanki to miejscowość *Karolinenhorst* założona w 1777 r. Nazwa polska po 1945 r. nawiązała do zaginionej miejscowości „Reptowo”.

Rogowo gm. Stargard: *Rogo* 1269 (P II 216), *Roggow* 1523 (LorH 99), 1618 – Parafia *Rogowe* w ramach bractwa kalendowego z Maszewa 1338, 1345 (P X, nr 5613; P XI, nr 6428), *Rogge*, *Roggow* w początkach XVI w. (HP I, 185, 195). Natomiast w 1269 r. granica między ziemią stargardzką, a maszewską biegła rzeką Okrą (*Doberepolnize*) do brodu na pograniczu z ziemią zwierzyniecką (*Zwerin*), od niego powyżej bagna Rogo, a stąd do jeziora Dolgie (P II, nr 889) bez związku z Rogowem

bo w zupełnie innej okolicy, niedaleko Chociwła i Drawska!

Rosowo gm. Stara Dąbrowa: *Rossou* 1433 (Tr EO 83), *Rossow* 1565 (LorH 100) – lenno Wedłów krzywnickich; parafia *Rosenow* 1338, *Rosenowe* 1345 objęta działalnością bractwa kalendowego z Maszewa (P X, nr 5613; P XI nr 6428), *Rossow* 1433 (RBK nr 537).

Równia (2) (+Równe), nieistniejąca osada, gm. Ińsko: *Rafenhagen* 1944/1951 – *Rowenhagen*, *Ruffenhagen* w XVIII w. (Br. 241).

Runowo wieś gm. Węgorzyno: *Runow* 1345 (RCDB A XVIII, 119), 1618 – nie w 1345 lecz 1346 *Runow*; już w XIV w. Wedłów z lennem rodu Rhöden, *Roden*; *Runow* 1374 (UBW II/2, 70), *Runow* 1481 (HP I, 278), 1512, 1518 (HP I, 182, 202 n), *Ronow* 1519 (HP I, 275), *Runo* 1564 (RCDB XXIV 304), *Runow* 1572 (OZO 123) i dalsze liczne przekazy z XVI w.

„**Sadlno**”, „**Sadłowo**” zob. Sątysz

Sadłowo gm. Suchań: *Zelow* 1226 (P I 294), 1282 (P II 503), *Sadlovo* 1229 (CPD 406), *Zadelow* 1229 (P I 319), *Sadelowe* 1269 (P II 218), 1618 – Poprawnym jest zapis *Zadelow* z 1229, *Sadlovo* 1262 w potwierdzeniu dóbr joannitów stargardzkich wedle nadania jeszcze księcia Bogusława I z lat 1180–1182 (P I, nr 257; P II nr 724). W *Pommersches Urkundenbuch* t. 1 na s. 294 są uwagi wydawcy do dokumentu z 1239 r. i tam *Zelow* nie stwierdzimy, *Zelow* występuje w wierutnym falsyfikacie kołbackim z datą 1226, przy czym zapis ten dotyczy wsi Żelewo w obecnym powiecie Gryfino.

Sątysz Pierwszy gm. Chociwel: *Zanthier* 1918, 1928 – To wieś „Sadlino”, „Sadlno”, „Sadłowo”, bo to *Sadelborch* 1480 (HP I, 173), *Sadelberg* 1491 (KD 56, nr 466), *Sadelberch*, *Sadelberg(e)* 1504, 1508, 1512, 1516, 1519 (HP I 176, 182, 202, 209, 267), *Sattelberg* 1564 (RCDB A XXIV, 304), *Sadelberge* 1572 (OZO 123), *Sadelberg* 1944. Mogła istnieć już w XIII w. Wskutek przeoczenia nie otrzymała nazwy urzędowej polskiej po 1945 r. Zwyczajowo od 1945 r. Sadlino, od początku lat 60. jednak utrzymała się nazwa Sątysz I od pobliskiego przysiółka *Zanthier*, istniejącej w 1718 r. owczarni (nazwanej od właściciela, von *Zanthier* z pobliskiego „Sadlina”), dziś Sątysz II.

Sielsko gm. Węgorzyno: *Czillickesdorp* 1364 (LorH 112) – to *Czillickesdorp* lennika Wedłów Fryderyka Crummel syna Fryderyka 1346 (RCDB A XVIII, 119).

Słodkówko wieś, gm. Suchań: *L(utke).Slatcow* 1618 – W kościele inskrypcja z 1470 (KZS I 163), parafia minoris *Slatekow* 1493 (KD nr 773), *Lutken Schlatikow* 1571 (Hg II, 115).

Smogolice gm. Stargard: *Smogoliz* 1220 (P I 254), 1226 (P I 295), *Bruchhausen* 1817– Miejsowość *Bruckhusen* w początkach XVI w. (HP I, 176, 192), *Prockhusen* 1618 (L). Natomiast zapis w falsyfikatach z 1220 i 1226 (P I, nr 205 na s. 150 i 154! i nr 236) to przecież nie wieś lecz bagno k. Reptowa przy północnych brzegach jez. Miedwie, do którego polska nazwa wsi oczywiście nawiązuje. Także tamże *Zmogerniz* 1248 (P I nr 475) lewy dopływ Iny k. Grzędzie.

Sowno (2) gm. Stargard: *Hinsschendorp* 1618 – *Hinzendorf* w końcu XVI w. osada najpierw własnością ksiązęcego błazna Klauza Hintze i od niego nazwana (BgP V/1, 277). Polska nazwa od miejsca *Zowen/Sowno* (dziś w pow. Gryfino) nawiązującego do nazwy rzecznej *Zowka*, *Zowen Bach/* Suchej Rzeki, a ta wprost do rzeki *Zuchareka* 1248 na pograniczu ziem stargardzkiej i goleniowskiej (P I, nr 475).

Stara Dąbrowa: *Damerowe* 1254 (P II 3), *Dambrowe* 1255 (P II 21), *Damerow* 1278 (P II 393) – *Damerow* 1421, *olden Damerow* wielokrotnie w XV i w początkach XVI w. (HP I, 203, 251, 268, RBK nr 537: 1433). Natomiast przytoczone przez B. Stramek zapisy z XIII w. dotyczą wsi cystersów kołbackich potem opuszczonej na polach między Starymi Brynkami a Gryfinem, obiekt sporu cystersów z Gryfinem (P II, nr 585, 608, 1120).

Starzyce (2) gm. Chociwel: *Silbersdorf* 1817 – Nowa wieś założona między Starzynem i Lisowem na prawo od drogi do Lutkowa po uwłaszczeniu chłopów z Starzyna w 1818 r., przez kupca właściciela majątku w Starzynie Karla Augusta Silbera dla 8 chłopów (BgP IV, 591, 605). To dawniej gromada *Silbersdorf-Woltersdorf* z przysiółkiem Charlottenfelde ok. 2 km na południowy-zachód od Starzyna. Brak jej w wojewódzkim rejestrze miejscowości! W KZS I 187 i n. bezrefleksyjnie Starzycom przypisano materiał właściwy dla Starzyna!

Starzyn, gm. Chociwel: (Woltersdorf 1944). Brak u B. Stramek, ale tej wsi średniowiecznej brakuje też w wykazie miejscowości tej gminy!¹² – Wieś powstała w obszarze nadanym w 1248 r. cysterkom z Marianowa, jednak w XIV w. i później należała do Wedłów krzywnickich i chociwelskich, którzy mieli tu lenników z rodu von Melentin, a Ludolf (Ludek) de Melentin znany z 1338 r. jako świadek przywileju miejskiego Wedłów dla Chociwla, był pewnym pierwszym posiadaczem tego lenna i pozostawił herb w oknie kościoła w Starzynie, istniejący tam do renowacji z 1873 r.; Woltersdorf 1433, 1435¹³, 1512, 1513, 1515 (HP I, 175, 182–183, 208).

Storkowo gm. Ińsko: *Alt Storckow* 1817 – *Storko(u)* w 1491, 1492 (KD 35, nr 260, 43, nr 446), 1494, 1495 (HP I, 186, 249), *Storckow* 1504, 1512, 1514 (HP I, 182, 202–203, 208, 215), *Storckow* 1564 (RCDB A XXIV, 305), *Storckow* 1572 (OZO 125), *Alt Storkow* 1944.

Storkowo Dolne (2), nieistniejąca osada gm. Ińsko: *Neu Storkow* 1944/1951–kolonia przed 1777 (Br. 243).

Storkówko gm. Stara Dąbrowa. Brak – stare lenno Weiherów, parafia *Styorkow* 1338, *Storckowe* 1345 objęta działalnością bractwa kalendowego z Maszewa (P X nr 5613; P XI, nr 6428), *Storckow* 1618 (L), *Storkow* 1945.

Strachocin gm. Stargard: *Sracho* 1229 (P I 319; RCDB A VI, 13), *Zartzig* 1229 (P I 319), *Zarcik* 1373 (LorH 143), *Sartzigk* 1487 (RCDB B V, 431) – *Sracho* (1180/82) 1229 (P I, nr 257, s. 209 a nie 319 gdzie też i żadnego Zartzig nie stwierdzimy!); także jeszcze *Tzartzke*, *Czarczke* 1421, *Sartzig* 1466, 1487, *Czartzigk* 1525 (R. nr 114; zob. KZS II 209).

Studnica (2), wieś, gm. Ińsko: *Grassee* 1780 – *Grassee* 1337 (NL 24, 29), *Crassche* 1348¹⁴, *Granser* 1364 (RCDB SB 35), *Grasse* 1375¹⁵, *Grassee* 1411¹⁶, 1418 (SB II, 570), *Graschee* 1485 (SB II, 513), *Grasze* 1499 (RCDB C II, 440), *Grasse* 1525, 1536 (SB

¹² Z tym zakątkiem powiatu stargardzkiego okropnie obeszli się urzędnicy i mieszkańcy. Pobliskie Lutkowo (zob.) nosi nazwę wsi z woj. olsztyńskiego (dawny pow. Morąg), wieś średniowieczna Sadelberg nie otrzymała polskiej nazwy urzędowej (zob. Sątysz), teraz jeszcze „zgubiono” również średniowieczną wieś kościelną Starzyn!

¹³ E. Rymar, *Ród rycerski Mellentinów na Pomorzu i w Nowej Marchii do początku czasów nowożytnych*, [w:] *Dzierżawcy, literaci, posłowie*, red. B. Możejko, M. Smoliński, S. Szybkowski, *Studia z dziejów średniowiecza* nr 16, Malbork 2011, s. 142.

¹⁴ O. Grotefend, *Geschichte des Geschlechts von der Osten. Urkundenbuch*, Bd. I, Stettin 1914, nr 570.

¹⁵ *Das Landbuch der Mark Brandenburg vom Jahre 1375*, hrsg. J. Schultze, Berlin 1940, s. 66.

¹⁶ G. Kratz, *Geschichte des Geschlechts von Kleist, Bd. I, Urkundenbuch*, Berlin 1862, nr 101.

II, 514, 515), *Grassehe* 1554 (SB II, 79), *Grassow*, *Grasse* 1572, *Grassew* 1588 (OZO 119), *Grassee* 1944 Nazwa polska od pobliskiego jeziora *Studenitz* 1248 (P I, nr 476), *Studnitz See* 1944, którego nie należy mylić z dzisiejszym jez. Studnica (dawniej *Gras See*).

Suchanówko (2) gm. Suchań: *Schwanebeke* 1280 (P VII 418), *Swanebecke* 1618 – *Schwanebeke* 1280 (P VII, nr 4660), *Schwanebeck* 1487 (RCDB B II, 430), *Swanenbeke* 1494 (KD, nr 1109).

Suchań: *Zukan* 1269 (P II 218), *Zukam* 1270 (P II 234), *Zachan* 1295 (P III 247) – W średniowieczu także *Zuchan* 1280, *Suchan* 1312, *Szuchan* 1319, *Tzuchan* 1320, *Tzochan* 1326, *Tzuchan* 1382, *Czachan* 1487, *Suchan*, *Czuchan* 1493, 1523, *Czagghan* 1493, *Czuchan* 1494 (KZS II 243).

Sulino (2) wieś, gm. Marianowo: *Goldbeke* 1618 – *Goltbeck* 1493, 1513 (KD 11, nr 916; Hg II, 115). O pochodzeniu nazwy niemieckiej (jak pomorska rodzina rycerska), ale i polskiej od wsi zaginionej Sulim w (1181–1182) 1229 w ziemi stargardzkiej (zob. KZS II 255).

Szadzko gm. Dobrzany: *Saske* 1403 (LorH 102), *Zatzig* 1467 (RCDB B V, 105), *Satzich* 1550 – *Sabz/Sazke* 1333, *Sazicke* 1336, *Zarich* 1394, *Saczig* 1406, *Saczke* 1409 i wiele dalszych zapisów z XV–XVI w. (dokumentacja w KZS II 261).

Ścienne (2), wieś, gm. Ińsko: *Segnick* 1633 (Pis), *Zienecke* 1780 – *Tzeynike* 1420 (LSF 26, nr 47), *Zeinig* 1480 (HP I, 174), *Czeynick* 1493 (KD 90 nr 755), *Zeyneke* 1494 (Boehmer 36), *Seinig* 1504, *Zedenig* 1512, *Zenig* 1513, *Zeinig* 1514, *Zenigk* 1515 (HP I, 175, 182, 208, 215, 246, 254), *Zeinick* 1572, *Zeinicke* 1588 (OZO 125 n.), *Zeinicke* 1944. Nazwa ponowiona od jez. Ścienne, ale należało przywołać jezioro *Scenne* 1248 na granicy dóbr nowego klasztoru żeńskiego w Marianowie z nadania Barnima I (P I, nr 476) czego potem nie potwierdzono. Jezioro identyfikowane z jez. *Strassen See* 1944 koło wsi Ścienne, któremu nadano polską nazwę historyczną.

Święte gm. Stargard: *Schwedt* 1329 (P VII 319), *Swante* 1618 – też *Schwante* w początkach XVI w. (HP I, 69, 176, 193).

Tarnowo gm. Suchań: *Tornow* 1618 – Jan van *dem Torne* w księdze ławniczej Chociwła 1423 (LSF) chyba więc z Tarnowa; *Tornow* 1512, 1514 (HP I, 175, 215).

Tolcz gm. Stara Dąbrowa: *de Tolz* 1324 (P VI 208), *Toltz* 1618 – także *Doltze* 1358, *Toltze* 1362, 1434 (HP I, 251; RBK nr 295).

Trąbki gm. Marianowo: *Trampe* 1780 – *Trampke* 1699, 1756¹⁷.

Trzebiatów gm. Stargard: *Treptow* 1618 – wieś Wedłów z Krępcewa: *Treptow* 1373 (Boehmer 162), 1466, 1482 (HP I, 173, 178).

Tychowo (2) gm. Stargard: *Hansfelde* 1618 – *Hansvelde*, *Hansfelde* na początku XVI w. (HP I, 175, 203 i n.). Nazwa polska nawiązała do *Tychow* (1180/62) 1229, 1262 wsi joannitów stargardzkich (P I, nr 257; P II, nr 724), zob. jednak Witkowo.

Ulikowo gm. Stargard: *Wlicowo* 1229 (CPD 406), 1229 (P I 319), *Wulkow* 1339 (LorH 141) – *Wlicovo* (1180/82), 1229 (P I, nr 257), *Wulko* 1339 (P X, nr 6815), *Wolocko* 1343 (?) (P XI, nr 6217 falsyf.!), *Wulkow* 1487 (RCDB B V, 430), *Wulkow* początek XVI w., 1519, 1521 (HP I, 193, 204, 246).

Wapnica (2) gm. Suchań: *Ravenstein* 1618 – Nazwa nawiązuje do przybyłego po

¹⁷ R. Klempin, G. Kratz, *Matrikeln und Verzeichnisse der Pommerschen Ritterschaft vom XIV. bis in das XIX. Jahrhundert*, Berlin 1863, s. 429.

1257 z Meklemburgii (hrabstwa Schwerin) rycerza Ravena von Brüsewitz osiadłego m.in. w pobliskich Brudzewicach. Nie tylko to wieś zamkowa, ale nawet i ośrodek ziemi (*terra*) *Ravenstein* w 1295, 1299 (P III, nr 1710, 1877; KZS II 330). Po 1295 r. ród Güntersbergów zwie się z *Ravenstein* (KZS II 331); wieś *Ravenstein* 1336 (RCDB A XVIII, 107); *Coracopetra* 1518 (*Pomerania*, kronika pomorska Jana Buhenhagena) od *coracinus* = czarny jak kruk. Polska nazwa wsi od wzgórza *Wappen Berg* tuż na zachód od Błotna.

Warchlino gm. Stargard: *Grossen Wachelin* 1551 (Tr EO 100), *Gr. Wachelin* 1618 – dwie parafie – *ambo Wachelyn* – objęte działalnością bractwa kalendowego z Maszewa 1338, 1345 (P X nr 5613; P XI nr 6428); *Wachelin* 1502, *groten Wachelin* początek XVI w. (HP I, 180, 210, 236).

Warchlinko gm. Stargard. Brak – Dwie parafie: *ambo Wachelyn* już w 1338, 1345 (P X nr 5613; P XI, nr 6428), zatem było i małe, kolonizacyjne Warchlino; *Lutken Wachelyn* 1522 (UBB IV, nr 48), *L. Wachlin* 1618 (L), *Klein Wachlin* 1944.

Wiechowo (2) gm. Marianowo: *Boke* 1492 (LorH 15), 1618 (L) – *Böke* 1492, *Böcke* 1533, (KD 80 nr 677; Hg II 114) 1556, 1571¹⁸.

Wieleń Pomorski (2) gm. Chociwel: *Vehlingsdorf* 1780 – *Velessuestorp* 1490, *Velewostorp* 1491 (KD 56), *Velingsdorff* 1549¹⁹.

Wierzchucice (2) wieś, gm. Ińsko: *Friedrichsfelde* 1944/1951 – kolonia z 1772 r.²⁰

Winniki (2) wieś, gm. Węgorzyno: *Wining* 1618 – *Wynige* 1528 (RCDB XVIII, 211), *Winnigen* 1564 (RCDB XXIV, 304 n.), *Winnigen* 1572 (OZO 126).

Zakłęsnica (2) dawny folwark k. Ginawy: *Rohrbruch* 1944/1951 – istniał już w XVIII w. (Br. 241).

Żarowo (2) gm. Stargard: *Sarowe* 1248 (P I 559), *Sarow* 1618 – *Sarowe* 1248 (P I, 368, nr 475), *Sarow* na początku XVI w., *Zarow* 1540 (HP I, 185, 204; HP II, 14).

Żukowo gm. Suchan: *Zuchaw* 1280 (P VII 418), *Sukow* 1618 – *Zukowe* 1269, 1270 (P II, nr 891, 914), *Zuchow* 1280 (P VII, nr 4229), *Sukow* 1339 (P VIII, nr 5815).

¹⁸ F. Knack, *600 Jahre Jacobshagen, zugleich ein geschichtlicher Beitrag zur Heimatkunde des Kreises Saatzig in Pommern. Festschrift 1336–1936*, Jacobshagen 1936, s. 48, 77.

¹⁹ H. v. Wedel, *Geschichte des schlossgessenen Geschlechts der Grafen und Herren von Wedel 1212–1402*, Leipzig 1894, s. 55.

²⁰ H. Moegelin, *Das Retablissement des adeligen Grundbesitzes in der Neumark durch Friedrich den Grossen*, „Forschungen für Brandenburgische und Preussische Geschichte”, Bd. 46, 1934, s. 260.

Zusammenfassung

Namensherkunft der ausgewählten Orte des Stargarder Kreises

Der Grund um das Thema aufzugreifen ist die im „Stargardia“ veröffentlichte Arbeit von Bożena Stramek über die Ortsnamen des Stargarder Kreises (zuerst behandelt sie die die als slawisch gelten und im zweiten Teil die mit deutschen Namen). An vielen Stellen bedarf sie einer Ergänzung oder einer Berichtigung bezüglich der Herkunft des Ortes sowie der Quellenangaben. Hinsichtlich der ältesten Ortschaften kopiert diese Arbeit die Dokumentation, die in den früheren sprachwissenschaftlichen Arbeiten über Hinterpommern bereits verwendet wurde, andererseits da es die anderen, leicht zugänglichen Arbeiten fehlen, wird sie zur Informationsquelle für die nächsten derartigen Arbeiten, was aber einer Korrektur der wiederkehrenden Fehlern erfordert.

Angesicht dessen, dass viele Ortsnamen des heutigen Stargarder Kreises in den anderen Publikationen fehlen, wurden in der folgenden Aufzählung die Ortsnamen der Gemeinde Dölitz ausgelassen sowie die des Stargarder Kreises, die vor 1945 zum Pyritzer Kreis gehörten.